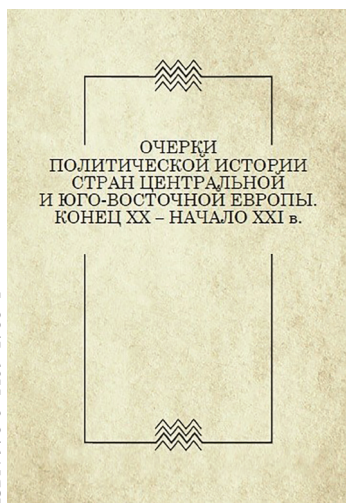

Андрија Јовановић*
https://orcid.org/0000-0001-9756-1100
Институт за европске студије
Београд, Србија

УДК 32(4)(049.32)"19/20"
Приказ књије
Примљен: 8.11.2022.
Прихваћен: 9.12.2022.

ЕСЕЈИ О ПОЛИТИЧКОЈ ИСТОРИЈИ ДРЖАВА ЦЕНТРАЛНЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ. КРАЈ XX – ПОЧЕТАК XXI ВЕКА

Уредник: Константин Никифоров (Константи́н Влади́мирович Ники́форов)

© Нестор-История, 2020
ISBN 978-5-4469-1788-4

ОЧЕРКИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ
ИСТОРИИ СТРАН
ЦЕНТРАЛЬНОЙ И
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ.
КОНЕЦ XX — НАЧАЛО XXI В.
Санкт - Петербург:
Нестор-История, 2020.

Колективна монографија *Очерки политической истории стран Центральной и Юго-Восточной Европы. Конец XX — начало XXI в.* настаје као трећи по реду пројекат Одељења за савремену историју држава Централне и Југоисточне Европе Института за словенске студије Руске академије наука, који се бави поменути простором, уз до сада два објављена дела (*Централноевропейские страны на рубеже XX–XXI вв. Аспекты общественно-политического развития [Централноевропейские земли на рубеже XX–XXI века. Аспекты društveno-političkog razvoja]*) и *Центральная и Юго-Восточная Европа. Конец XX — начало XXI вв. Аспекты общественно-политического развития [Централна и Југоисточна Европа. Крај XX - почетак XXI века. Аспекти društveno-političkog razvoja]*), која су изашла 2003. и 2015. године. Као главни уредник колективне монографије јавља се др Константин Владимирович Никифоров, директор Института за словенске студије РАН.

Поред поменутог К. В. Никифорова, колективна монографија садржи радове још дванаесторо аутора, од којих су већина истраживачи Института

* andrkjov@gmail.com

за словенске студије, али се појављају и истраживачи из других научно-истраживачких организација из Руске Федерације и региона, попут Факултета за међународне односе, Санктпетербуршког државног универзитета, Московског државног института за међународне односе или Историјског факултета, Софијског универзитета. У својим истраживањима аутори користе најразличитије изворе, почев од објављене и необјављене архивске грађе, преко штампе, па све до мемоарских и других дела најзначајнијих политичких актера са поменутог простора.

Кроз предговор и тринаест поглавља аутори дају приказ политичке историје следећих држава: Бугарске, Мађарске, Северне Македоније, Пољске, Румуније, Србије, Словачке, Словеније, Хрватске, Црне Горе, Чешке Републике, Грчке и Турске. Проучавајући ове државе у периоду од готово три деценије, аутори покушавају да сагледају основне проблеме политичке историје овог региона, узимајући први пут у обзир и политички развитак Грчке, али и спољнополитички утицај Турске на регион. Поред тога, уочава се да колективна монографија не покрива две државе, Албанију и Босну и Херцеговину, које значајно утичу на политичку ситуацију, поготово на Балкану, и чије проучавање може допринети потпунијем сагледавању политичких процеса у региону.

На самом почетку, у предговору, К. В. Никофоров поставља неколико главних теза, на које треба посебно обратити пажњу, јер ће на основу њих у поглављима које следе бити проучавани политички и развојни процеси у поменутиим државама. Наиме, аутор пре свега наводи процес транзиције, који одликује почетни период постсоцијалистичког развоја ових држава. Управо тај процес утицао је на битну геополитичку поделу региона на две посебне целине – Вишеградску четворку (Централна Европа) и Балкан (Југоисточна Европа). Аутор сматра да је основна разлика у овим регионима та што је процес транзиције у Централној Европи завршен, док је у Југоисточној Европи још увек оптерећен нерешеним проблемима из прошлог периода. Други битан процес је процес европеизације и модернизације. Тај процес огледао се у тежњи већине ових држава да се укључе у НАТО и Европску унију. Међутим, аутор закључује да овај циљ није у потпуности остварен, пре свега, услед јаза у развоју између ових држава и „стариx Европљана”, како аутор назива развијене капиталистичке државе Западне Европе. Наиме, аутор сматра да јаз у развоју није превазиђен процесима евроатлантских интеграција, што је поготово видљиво на примеру балканских држава, те даље наводи да је овај процес показао да у поменутиим државама постоје феномени који су суштински и перманентно наслеђени и који се не могу убрзано превазићи, чак ни радикалном променом друштвеног развоја. На основу наведеног, долазимо до основне тезе колективне монографије – коју уредник Никифоров исказује, позивајући се на познатог политиколога Самјуела Хантингтона (Samuel Huntington) – „Запад” као појава нема

универзални статус, односно Западни пут развоја није применљив за 95% светске популације. На тај начин поставио је тезу о уникатности, наспрам универзалности Запада. Развој као такав, за аутора, дозвољава употребу разних варијанти и могућности, односно различитих доступних развојних модела и омогућава њихово комбиновање, које није неопходно идентично са примерима које дају најразвијеније државе Запада. Са те позиције аутор оцењује да модернизација држава проучаваног региона заправо представља модернизацију по принципу имитације, те да је као таква заменила социјалистички принцип модернизације, који је био алтернатива Западном моделу. Поред тога, Никифоров уочава још неколико значајних процеса и догађаја, који одликују поменути период.

Након овог уводног дела следе тематска поглавља, од којих је свако посвећено појединачној држави. Искра Баева, бугарска историчарка са Софијског универзитета, у свом раду „Узловые проблемы политической истории Болгарии в начале XXI в.“ [„Кључни проблеми политичке историје Бугарске на почетку XXI века“] дала је приказ политичке историје Бугарске, почев од смене режима Тодора Живкова 1989. године, па до председавања Европском унијом у првој половини 2018. године, узимајући у обзир и резултате локалних избора и избора за Европски парламент 2019. године. У раду ауторка је показала промене на политичкој сцени, почевши од приказа ситуације са првим постсоцијалистичким политичким партијама, па све до уздизања нове политичке снаге, оличене у дугогодишњем бугарском премијеру Бојку Борисову. Сагледавањем овог периода Баева је дошла до закључка да је бугарско друштво, као и остала европска друштва, одлучило да верује новом типу политичара који не делује кроз институције, већ говори директно грађанима и тражи практична решења. У позиционирању Бојка Борисова као доминантне политичке снаге у Бугарској Баева види оличење новог политичког тренда – популизма, који се уклапа у општеевропске и светске контексте и указује на кризу традиционалне парламентарне демократије у условима растуће глобализације. Поред овога, Баева прати и развој спољнополитичке оријентације Бугарске, како кроз приказ у првом реду евроатлантских интеграција и посебног везивања за политику САД у региону, тако и кроз регионалну политику везану за Западни Балкан, узимајући у обзир и односе са Руском Федерацијом, као и са НР Кином, поготово у каснијем периоду.

У другом поглављу „Коалиционное правление Венгрии: партийные союзы и их лидеры. 1998–2018 гг.“ [„Коалиционе владе Мађарске: партијски савези и њихови лидери. 1998–2018.“] Бела Јожевофич Желицки (Институт за словенске студије) дао је приказ политичке историје Мађарске, почев од Националних округлих столова (1988–1989), којим су постављени темељи новог демократског система, па све до 2018. године и формирања четврте владе Виктора Орбана. Аутор даје приказ постсоцијалистичке политичке сцене

Мађарске кроз смењивање левичарске Мађарске социјалистичке партије и десничарског Савеза слободних демократа, у првом периоду, односно кроз успон партије ФИДЕС и њеног лидера Виктора Орбана, који се усталио на власти у другом периоду, дајући притом и кратке биографске податке најзначајнијих актера на политичкој сцени. Поред овога, Желицки даје приказ специфичних односа Мађарске и Европске уније, која под Орбаном тежи да у периоду глобализације иступа као заштитник националних интереса суверених држава. Мора се приметити да аутор прилично пристрасно иступа приликом оцењивања Виктора Орбана, приписујући му заслуге за стабилизацију мађарског друштва, економије и политике.

„От Охрида до Преспы: веки политической истории Северной Македонии. 1999–2019 гг.“ [„Од Охрида до Преспе: прекретнице политичке историје Северне Македоније. 1999–2019.“] наслов је трећег поглавља које је посвећено Северној Македонији, а написао га је Јевгениј Андрејевич Колосков, доцент на Факултету међународних односа Санктпетербуршког државног универзитета. Ово поглавље прати политичку историју Северне Македоније, почев од 1991. године и стицања независности, па до 2019. године и прикључења Северне Македоније НАТО-у. Аутор је процесе у Македонији анализирао кроз неколико оквира, пре свега, кроз унутрашњи етнички сукоб између Албанаца и Македонаца, кроз однос са непосредним суседима Србијом, Бугарском и Грчком, кроз сукобе везане за цркву, језик, име и културно-историјско наслеђе, као и кроз процес евроатлантских интеграција, дајући притом посебан осврт на односе са Руском Федерацијом. Аутор наводи и неколико преломних тренутака у овом периоду, а то је стицање независности 1991. године, потписивање Охридског споразума 2001. године и решавање етничког сукоба са албанском мањином, потписивање Преспанског споразума 2018. године и коначно решавање спора око назива државе, којим је скинут грчки вето на евроатлантске интеграције Северне Македоније.

Четврто поглавље „Пољша: от социального государства к социальному учению церкви“ [„Пољска: од социјалне државе ка социјалном учењу цркве“] рад је Вадима Вадимовича Волобујева (Институт за словенске студије), који даје приказ Пољске од 1997. године и формирања прве десничарске владе, па до парламентарних избора 2019. године. Политичка историја Пољске приказана је кроз борбу за власт либералних снага, на једној страни, и конзервативних снага, оличених у странци Право и правда, на другој страни. Посебан акценат стављен је на тежњу пољских политичких актера да одрже традиционалне, католичке вредности пољског друштва, те да сачувају национални интерес у времену растућих евроинтеграционих трендова, наводећи да управо из тих разлога Пољска не подржава одређене европске стандарде, попут слобода сексуалних мањина, права на абортус, секуларизације политике и образовања. Аутор је дао и приказ спољнополитичке ситуације, посебно анализирајући

тзв. „Гејдројцову доктрину”, која налаже залагање Пољске за смањење руског утицаја у дившим совјетским републикама, као и посебан однос према Украјини за коју се сматра да је кључна за пројектовање руског утицаја у Европи.

Игор Сергејевич Путинцев (МГИМО) аутор је петог поглавља, које носи назив „Румынија в конце XX – начале XXI в.: от кризиса к кризису“ [„Румунија на крају XX - почетком XXI века: од кризе ка кризи“] и које даје приказ румунске политичке историје од свргавања режима Чаушескуа, па до председничких избора 2019. године. Ситуација у Румунији праћена је на унутрашњем плану анализирањем владавине неколико политичких партија. Пре свега, аутор је акценат ставио на владавину прве постсоцијалистичке политичке опције, оличене у Јону Илијескуу, затим је приказао владавину председника Трајана Басескуа и на крају Клауса Јоханиса. Током овог периода аутор анализира процес транзиције и економске реформе у Румунији, праћене евроатлантским интеграцијама, које су завршене учлањењем у НАТО и Европску унију. Поред овога, анализирани су посебан однос Румуније према САД, подршка америчким интервенцијама на Блиском истоку, посебан однос према кризи у Придњестровљу и према јачању улоге НАТО-а у Црном мору, као и питање уједињења са Молдавијом.

У шестом поглављу „Србија на путу постсоцијалистической трансформацији“ [„Србија на путу постсоцијалистичке трансформације“] К. В. Никифоров бави се Србијом, односно даје приказ политичке ситуације у државама које су се од 1989. до 2020. године смењивале на простору данашње Републике Србије. Аутор у овом периоду уочава неколико најбитнијих догађаја, а то су: први вишестраначки избори 1990. године, ратови у првој половини 90-их, сукоб на Косову и Метохији и НАТО бомбардовање, смена режима Слободана Милошевића 2000. године, реформа односа на нивоу федерације и стварање Државне заједнице Србија и Црна Гора 2003. године, као и њен распад 2006. године и једнострано проглашење независности Косова 2008. године. Поред ових догађаја, аутор даје приказ политичке ситуације у земљи, почев од доминације социјалиста за време режима Слободана Милошевића, преко влада странака које су настале распадом Демократске опозиције Србије, па до доласка Српске напредне странке на власт 2012. године. Сагледавши владавину различитих политичких опција, аутор закључује да, иако у Србији постоји вишепартијски систем, у већини случајева доминира једна политичка партија, те га он карактерише као „једно и по партијски систем” (*йолуџорайарџийная сисџема*). Овакве политичке системе аутор назива и „изборним ауторитаризмом” или „компетитивним ауторитаризмом”, у којима постоје вишепартијски систем и опозиција, али не постоји једнака заступљеност свих опција у политичкој арени, те такви системи на крају доводе до партијске хегемоније. Аутор је, поред тога, дао и приказ спољно-политичке ситуације и компликованог пута евроинтеграција Србије, као и приказ специфичног односа с Руском Федерацијом.

Седмо поглавље „Политическије партије в Словакии: стратегија и тактика. 1999–2019 гг.“ [„Политичке партије у Словачкој: стратегија и тактика 1999–2019.“] аутора Виктора Викторовича Никитина (Институт за словенске студије) даје приказ политичке историје Републике Словачке од смене владе Владимира Мечјара на изборима 1998. године, па до избора владе Игора Матовича на изборима 2020. године и почетка пандемије вируса COVID-19. У овом поглављу аутор приказује дубоку политичку кризу у Словачкој, која се манифестује у жестоким, међусобним политичким оптужбама власти и опозиције. Такође, аутор посебно ставља акценат на процес приватизације, који је у Словачкој узео великог маха и био једно од главних политичких питања. Последица тог процеса јесте да се у рукама страних компанија налази највећи део словачког извоза, производње и добити. Такође, дат је приказ евроатлантских интеграција, као и уласка Словачке у еврозону, што је доживљавано као велики успех. На крају, аутор је приказао спољну политику Словачке и иницијативе које су покренуте за време словачког председавања Европском унијом, а везују се за заштиту европских граница од илегалне миграције.

Република Словенија тема је осмог поглавља, које носи назив „Современая политическая история Республики Словении. 2000– 2020 гг“ [„Савремена политичка историја Републике Словеније 2000–2020.“], а ауторка поглавља је Надежда Сергејевна Пиљко (Институт за словенске студије). У овом поглављу, поред прегледног приказа главних политичких странака и актера на словеначкој политичкој сцени, ауторка даје и приказ словеначке транзиције, закључујући да је Словенија успела да кроз овај процес прође најлакше од свих југословенских држава. Такође, даје и приказ евроатлантских интеграција и увођења Словеније у еврозону, са посебним освртом на светску економску кризу, која је доста утицала на словеначку економију. Поред тога, ауторка даје и приказ спољнополитичких односа Републике Словеније, обраћајући посебно пажњу на гранични спор са Републиком Хрватском, али и на растућу сарадњу са НР Кином, као и на односе са Руском Федерацијом.

Аутор деветог поглавља је Александар Александрович Пивоваренко (Институт за словенске студије), а оно носи назив „Политический ландшафт Хорватии. 1990–2000-е гг.“ [„Политички пејзаж Хрватске 1990–2000-их“] Ово поглавље покрива политичку историју Хрватске од 1992. године и стицања независности, па до 2020. године и хрватског председавања Европском унијом. Испрва аутор ставља акценат на рат у првој половини 90-их година, истичући његов значај за стварање модерне хрватске државе и напомињући његову улогу у формирању националног идентитета. Затим аутор приказује формирање политичке сцене Хрватске, почев од доминације Хрватске демократске заједнице и Фрање Туђмана током 90-их година, па до формирања двопартијског система почетком 2000-их, у којем се власт смењује између десног и левог политичког спектра, односно између ХДЗ-а и Социјалдемократске

партије. Аутор представља хрватске евроатлантске интеграције, али и даје детаљан приказ односа у региону, поготово односа са Босном и Херцеговином у контексту хрватске заједнице, граничног спора са Словенијом и нормализације односа са Републиком Србијом.

Десето поглавље носи назив „Метаморфозы политической истории Черногории. 1997–2019 гг.“ [„Метаморфозе политичке историје Црне Горе 1997–2019.“]. Аутор је Јаков Николајевич Смирнов (Институт за словенске студије), који у овом поглаву даје приказ политичке историје Црне Горе, како за време њеног постојања у оквиру СР Југославије, односно у оквиру Државне заједнице Србија и Црна Гора, тако и као самосталне државе. У том периоду аутор препознаје неколико радикалних промена унутрашње и спољне политике Црне Горе, те их дели на неколико периода. Оквирно, они се могу поделити на период постојања Црне Горе у оквиру федеративне државе, када долази до заокрета у црногорској спољној политици, што уз посредство Европске уније доводи најпре до реформе федерације 2003. године, а затим и до њеног распада 2006. године. Други период је период независне државе. Све ово аутор прати анализирајући и режим Мила Ђукановића, његове унутрашње и спољнополитичке димензије. Он оцењује да Црна Гора током 20 година није успела да створи одрживи модел за функционисање државе, те да је одликују честе промене изборног закона, популистичке изјаве и потези, као и коришћење административних ресурса у предизборним кампањама како би се одржао режим Мила Ђукановића. Са друге стране, оцењује да су висока корупција, економски проблеми и висока незапосленост довели до дестабилизације структура моћи у Црној Гори и до појаве масовних протеста.

Једанаесто поглавље „Траектории политического развития Чешской Республики. 1998–2019 гг.“ [„Трајекторије политичког развоје Чешке Републике 1998–2019.“] ауторке Еле Григоријевне Задрожњук (Институт за словенске студије), даје приказ политичке историје Чешке Републике, почев од периода превазилажења политичких конфронтација и почетка политике компромиса међу странкама, преко 2010-их година и формирања значајног политичког покрета Акција незадовољних грађана, који је довео до нове политичке кризе, па све до новог компромиса између председника Милоша Земана и премијера Андреја Бабиша (АНГ), који ће се наметнути као доминантне политичке фигуре. Ауторка закључује да је политичка сцена у Чешкој Републици мозаична и да су парламентарне већине често нестабилне, али да таква ситуација није угрозила побољшање, стабилизацију и економски раст Чешке Републике. Политичку историју ауторка прати приказујући неколико доминантних политичких фигура, попут Вацлава Хавела, Вацлава Клаус, Милоша Земана и Андреја Бабиша, те закључује да је доласком Бабиша на власт у Чешкој Републици створен нови политички курс, који одговара прагматичном, компромисно-консензусном моделу политичког живота у Чешкој Републици.

У дванаестом поглављу „Грција: от двухпартийной системы к политическим трансформациям 2010-х гг“ [„Грчка: од двопартијског система ка политичким трансформацијама 2010-их година“] Ана Константиновна Александрова даје приказ грчког политичког система од 1974. до 2019. године, делећи га на двопартијски период, у којем се власт делила између социјалдемократске опције, односно ПАСОК-а и десничарске опције Нове демократије, као и на период који наступа након избора 2012. године, у којем СИРИЗА постаје друга, а затим и прва по снази политичка опција у држави, што представља крај двопартијског система. Ауторка сматра да је први период време стварања система који је изазвао економску катастрофу, а који је одликовало неконтролисано трошење државних средстава како би се купила лојалност администрације и грађана. Други период ауторка посматра у контексту економске катастрофе, која је задесила Грчку, као и кроз њен однос са „тројком“ – Европском комисијом, Европском централном банком и Међународним монетарним фондом. Ово је период у којем се политичке опције формирају у односу на захтеве Европске уније везане за штедњу и економске реформе у Грчкој, а ауторка закључује да успех на изборима зависи од тога колико партије имају способност да балансирају између жеља бирача и притисака „тројке“.

Последње поглавље носи назив „Внешняя политика Турции на Балканах в начале XXI в.“ [„Спољна политика Турске на Балкану на почетку XXI века“] аутора Илгара Махаловича Мамедова (Институт за словенске студије). У њему је дата посебна перспектива утицаја турске спољне политике на поменути регион, у првом реду на Балкан. Аутор сматра да се политички утицај Турске у региону шири услед вакуума насталог распадом Совјетског Савеза, те да је турска мисија на Балкану осигурање стабилности и безбедности региона, као и спречавање било које друге државе да постане регионална сила. По мишљењу аутора, ово је неопходно, јер Балкан има економски, политички и културно-историјски значај за Турску, односно он је веза Турске са осталом Европом. Посебан акценат аутор ставља на спољнополитичку доктрину професора Ахмета Давутоглуа, за коју наводи да је кључна у турском односу према Балкану. Такође, аутор даје преглед односа Турске са балканским државама – Албанијом, Турском, Бугарском, Босном и Херцеговином, Грчком, Северном Македонијом, Србијом и Црном Гором.

Неопходно је нагласити да колективна монографија посвећена државама Централне и Југоисточне Европе представља напор да се представе преглед и анализа најбитнијих политичких догађаја и процеса у наведеним земљама. Тиме она отвара нове могућности за истраживање значајних политичких процеса, који су се одвијали у претходних тридесет година, а који су карактеристични за цео регион, попут процеса изградње вишестраначког система, транзиције, евроатлантских интеграција, али и попут спољнополитичких утицаја на овај геополитички веома значајан регион.

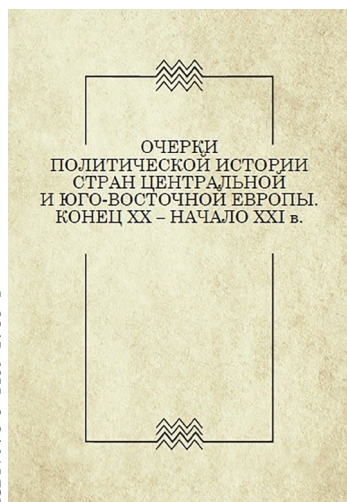
Andrija Jovanović*

Institute of European Studies

Belgrade, Serbia

ESSAYS ON THE POLITICAL HISTORY OF CENTRAL AND SOUTHEAST EUROPEAN STATES. THE END OF THE 20TH AND THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

Editor: Konstantin Nikiforov (Константи́н Влади́мирович Никифо́ров)

© Нестор-История, 2020
ISBN 978-5-4469-1788-4

ОЧЕРКИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ. КОНЕЦ XX — НАЧАЛО XXI В.

Санкт – Петербург:
Нестор-История, 2020.

The collective monograph entitled *Очерки политической истории стран Центральной и Юго-Восточной Европы. Конец XX — начало XXI в.* [Essays on the Political History of Central and Southeast European States. The End of the 20th and the Beginning of the 21st Century] is the third consecutive project by the Department of Contemporary History of the States of Central and Southeast Europe of the Institute of Slavic Studies of the Russian Academy of Sciences, which researches this area. Other works, *Центральноевропейские страны на рубеже XX–XXI вв. Аспекты общественно-политического развития* [Central-European States at the turn of the 20th and 21st Centuries: Aspects of Socio-Political Development] and *Центральная и Юго-Восточная Европа. Конец XX — начало XXI вв. Аспекты общественно-политического развития* [Central and Southeast Europe. The end of the 20th and the Beginning of the 21st Century: The Aspects of Socio-Political Development], were published in

2003 and 2015 respectively. Dr. Konstantin Vladimirovich Nikiforov, director of the Institute for Slavic Studies of the Russian Academy of Sciences, was the collective monograph's editor-in-chief.

* andrkjov@gmail.com

In addition to those of Nikiforov, the collective monograph contains works of 12 other authors, mostly researchers of the Institute for Slavic Studies, but also of those from other scientific and research organisations from the Russian Federation and the region, such as the Faculty of International Relations, the St. Petersburg State University, the Moscow State Institute for International Relations or the Faculty of History of the University of Sofia. In their research, the authors used a wide variety of sources, from published and unpublished archive materials and articles to memoirs and other works by some of the most important political actors in this area.

In the preface and 13 chapters, the authors presented the political history of the following countries: Bulgaria, Hungary, North Macedonia, Poland, Romania, Serbia, Slovakia, Slovenia, Croatia, Montenegro, the Czech Republic, Greece and Turkey. Having studied these countries for almost three decades, the authors offered a view of the main problems of the political history of the region, taking into account - for the first time - the political development of Greece as well as the influence of Turkey's foreign policy on the region. It is also worth noting that Albania and Bosnia and Herzegovina were not included in the monograph. As these countries significantly influence the political situation, especially in the Balkans, their study could contribute to a more complete overview of the political processes in the region.

At the very beginning, in the preface, K. V. Nikiforov set out several main theses that required special attention, because in the following chapters they served as the basis for the study of political and developmental processes in the subject countries. Namely, the author first mentioned the transition process, which characterised the initial period of their post-socialist development. It was precisely this process that influenced the important geopolitical division of the region into two separate entities - the Visegrád Group of four (Central Europe) and the Balkans (Southeast Europe). The author believes that the main difference between these regions is that the process of transition in Central Europe has been completed, while in Southeast Europe it is still burdened by unresolved problems from the previous period. Another important process is that of Europeanisation and modernisation, reflected in the aspiration of most of these countries to join the NATO pact and the European Union. However, the author concludes that this goal has not been fully achieved, primarily because of the gap in development that exists between these countries and the "old Europeans", as the author calls the developed capitalist countries of Western Europe. Namely, the author believes that the gap in development has not been overcome by the processes of Euro-Atlantic integration - which is especially noticeable in the example of the Balkan countries - and further states that the process has shown that in the mentioned countries there are phenomena that are essentially and permanently inherited and therefore cannot be overcome quickly, not even by a radical change in social development. Based

on the above, we arrive at the main thesis of the collective monograph - which the editor Nikiforov expresses by referring to the famous political scientist Samuel Huntington - that the “West” as a phenomenon does not have a universal status, i.e. that the Western path of development is not applicable to 95% of the world’s population - thus positioning the thesis of uniqueness against the universality of the West. For the author, development as such allows the use of different variants and possibilities, i.e. different available development models, enabling their combination, not necessarily identical to the examples provided by the most developed Western countries. From this position, the author assesses that the modernisation of the countries of the studied region is based on the principle of imitation, and that, as such, it has replaced the socialist principle of modernisation which represented an alternative to the Western model. Nikiforov also observes several other significant processes and events that characterise the period at hand.

This introductory part is followed by thematic chapters, each dedicated to an individual country. In her work entitled “Узловые проблемы политической истории Болгарии в начале XXI в.” [“Key Issues of Political History of Bulgaria at the Beginning of the XXI c.”] Iskra Baeva, Bulgarian historian from the University of Sofia, provided an account of the political history of Bulgaria from the moment of Todor Zhivkov’s regime was overthrown in 1989 to the Bulgarian presidency of the European Union in the first half of 2018, taking into account the results of the local elections and the elections for the European Parliament in 2019. She presented the changes that occurred in the political scene, from the presentation of the first post-socialist political parties to the rise of a new political force embodied by the long-time Bulgarian Prime Minister Boyko Borisov. Reviewing this period, Baeva concluded that the Bulgarian society, like other European societies, had decided to place its trust in a new type of politician, one who does not act through institutions but speaks directly to citizens and seeks practical solutions. In the positioning of Boyko Borisov as the dominant political force in Bulgaria, Baeva saw the embodiment of a new political trend - populism, which fitted into the general European and world contexts and pointed to the crisis of traditional parliamentary democracy in the conditions of growing globalisation. Taking into account the relations with the Russian Federation, as well as with the Republic of China, especially in the later period, Baeva also followed the development of Bulgaria’s foreign policy orientation, both through the presentation of the region’s Euro-Atlantic integrations and its special attachment to the policy of the United States, and through the regional policy related to the Western Balkans.

In the second chapter, “Коалиционное правление Венгрии: партийные союзы и их лидеры. 1998–2018 гг.” [Coalition Governments of Hungary: Party Alliances and their Leaders. 1998-2018”], Bela Yozhevofich Zhelitski (from the Institute for Slavic Studies) presented the political history of Hungary from the time of the National Round Tables (1988-1989), which laid the foundations of the

new democratic system, to 2018 and the constitution of Viktor Orbán's fourth government. By presenting brief biographical data of the most important actors in the political scene, she gave an account of the post-socialist political scene in Hungary: the replacement of the left-wing Hungarian Socialist Party and the right-wing Union of Free Democrats in the first period, i.e. the rise of the FIDES party and its leader Viktor Orbán, who established himself in the second period. In addition to this, Zhelitski wrote about the specific relations between Hungary and the European Union, which under Orbán tends to act as a protector of the national interests of sovereign states in the era of globalisation. However, it must be noted that the author was rather biased in her assessment of Viktor Orbán, crediting him with the stabilisation of the Hungarian society, economy and politics.

“От Охрида до Преспы: вехи политической истории Северной Македонии. 1999–2019 гг.” [From Ohrid to Prespa: Milestones of Political History of North Macedonia 1999-2019"] is the title of the third chapter, devoted to North Macedonia and written by Evgeniy Andreevich Koloskov, assistant professor at the Faculty of International Relations at the State University of St. Petersburg. This chapter deals with the political history of North Macedonia from 1991, when it gained independence, until the year 2019, when North Macedonia joined the NATO pact. The author analysed the processes in Macedonia from the standpoint of several frameworks, primarily the internal ethnic conflict between Albanians and Macedonians, the relationship with neighbouring Serbia, Bulgaria and Greece, and conflicts related to the church, language, name and cultural-historical heritage, as well as through the process of Euro-Atlantic integration. He also made a special reference to its relations with the Russian Federation. The author cited several turning points from this period, namely the gaining of independence in 1991, the signing of the Ohrid Agreement in 2001 and the resolution of the ethnic conflict with the Albanian minority, the signing of the Prespa Agreement in 2018, and the final resolution of the dispute over the name of the state that removed the Greek veto concerning North Macedonia's Euro-Atlantic integration.

The fourth chapter, “Польша: от социального государства к социальному учению церкви” [“Poland: From Social Welfare State to Social Teaching of the Church”], was written by Vadim Vadimovich Volobuyev from the Institute of Slavic Studies. It provides an overview of Poland from 1997 and the formation of the first right-wing government, to the 2019 parliamentary elections. The political history of Poland is shown through the power struggle between the liberal forces on the one hand, and conservative forces, embodied in the Law and Justice party, on the other. Volobuyev especially emphasised the aspiration of Polish political actors to maintain the traditional, Catholic values of the Polish society and preserve the national interests in a time of growing European integration trends, stating that it is precisely for these reasons that Poland does not support certain European standards such as the freedom of sexual minorities, the right to abortion, and the

secularisation of politics and education. The author also gave an account of the foreign policy situation, especially analysing the so-called “Giedroyc Doctrine”, which mandates Poland’s commitment to reducing Russian influence in the former Soviet republics, and its special relationship with Ukraine, perceived as crucial for projecting Russian influence in Europe.

Igor Sergeyeovich Putintsev from the Moscow State Institute of International Relations (MGIMO) is the author of the fifth chapter titled “Румыния в конце XX — начале XXI в.: от кризиса к кризису” [“Romania at the End of the XX and the Beginning of XXI Century: from Crisis to Crisis”], which provides an overview of Romanian political history from the end of the Ceausescu regime to the presidential elections of 2019. The internal situation in Romania is presented through the analysis of the rule of several political parties. The author first reviews the rule of the first post-socialist political option embodied in Ion Iliescu, followed by the rule of President Traian Basescu, and finally Klaus Iohannis. He follows the process of transition and economic reform in Romania throughout this entire period, which was followed by Euro-Atlantic integration and ended with membership in NATO and the European Union. There is also an analysis of Romania’s special relationship with the United States and its support for American interventions in the Middle East, as well as of its special position regarding the crisis in Transnistria, the strengthening of the role of the NATO in the Black Sea, and the issue of unification with Moldova.

In the sixth chapter, titled “Сербия на пути постсоциалистической трансформации” [“Serbia on the Path of Post-Socialist Transformation”], K. V. Nikiforov offers an account of the political situation in the states that existed on the territory of today’s Republic of Serbia between the years 1989 and 2020. He notes several important events in this period, namely: the first multi-party elections in 1990, wars in the first half of the 1990s, the conflict in Kosovo and Metohija and the NATO bombing, the change of the regime of Slobodan Milošević in 2000, the reform of relations at the level of the federation and the creation of the State Union of Serbia and Montenegro in 2003, including its dissolution in 2006 and the unilateral declaration of independence of Kosovo in 2008. In addition to these events, the author also presents the political situation in the country, from the dominance of the socialists during the regime of Slobodan Milošević, to the governments composed of the parties that appeared after the collapse of the Democratic Opposition of Serbia and the Serbian Progressive Party’s accession to power in 2012. Examining the rule of different political options, the author concludes that although Serbia does have a multi-party system, it is in most cases dominated by only one party. He therefore characterises it as a “one and a half party system” (полутора партийная система). The author calls such political systems “electoral authoritarianism” or “competitive authoritarianism”, perceiving them as systems that are composed of a multi-party system and opposition, but lacking in equal

representation of all options in the political arena, concluding that such systems ultimately lead to party hegemony. He also gives an account of the foreign policy situation, the complicated path of Serbia's European integration, and the country's specific relationship with the Russian Federation.

The 7th chapter titled "Политические партии в Словакии: стратегия и тактика. 1999– 2019 гг." ["Political Parties in Slovakia: Strategy and Tactics 1999-2019"], written by Viktor Viktorovich Nikitin from the Institute of Slavic Studies, presents the political history of the Slovak Republic from the time of removal of the government of Vladimir Mečiar in the elections of 1998, to the election of the government of Igor Matovič in the elections of 2020 and the beginning of the Coronavirus pandemic. In this chapter, the author provides an overview of the deep political crisis in Slovakia, which manifested itself in the form of fierce, mutual political accusations between the government and the opposition. He also places particular emphasis on the privatisation process, which had gained momentum in Slovakia, becoming one of the main political issues. The consequence of that process is that the largest part of Slovak exports, production and profits is now in the hands of foreign companies. He also speaks of the Euro-Atlantic integrations and the entry of Slovakia into the Eurozone, which was perceived as a great success. In the end, he writes about Slovakia's foreign policy and the initiatives that were launched during Slovakia's presidency of the European Union, related to the protection of European borders from illegal migration.

The Republic of Slovenia is the topic of the 8th chapter, titled "Современная политическая история Республики Словении. 2000– 2020 гг." ["Modern Political History of the Republic of Slovenia in the 2000-2022 Period] and written by Nadezhda Sergeevna Pilko from the Institute for Slavic Studies. In this chapter, in addition to an overview of the main political parties and actors on the Slovenian political scene, the author also provides an account of the Slovenian transition, concluding that Slovenia managed to go through this process much more easily than any other Yugoslav state. There is also an overview of the Euro-Atlantic integrations and the introduction of Slovenia into the Eurozone, with special reference to the world economic crisis which greatly affected the Slovenian economy. The author also presents the foreign policy relations of the Republic of Slovenia, paying special attention to its border dispute with the Republic of Croatia, but also taking into account its growing cooperation with the People's Republic of China and relations with the Russian Federation.

The 9th chapter, written by Aleksandar Aleksandrovich Pivovarenko (from the Institute for Slavic Studies), is titled "Политический ландшафт Хорватии. 1990–2000-е гг." ["Political Landscape of Croatia 1990-2000s"] and covers the political history of Croatia from 1992, when it gained independence, until 2020 and the Croatian presidency of the European Union. At first, the author focuses on the war in the first half of the 1990s, highlighting its importance for the creation of

the modern Croatian state and noting its role in the formation of national identity. The author proceeds with an account of the establishment of the political scene in Croatia, from the dominance of the Croatian Democratic Union and Franjo Tuđman in the 1990s, to the creation of a two-party system in the early 2000s, at which time the power alternated between the right and left political spectrum, i.e. between the HDZ and the Social Democratic Party. The author provides an overview of the Croatian Euro-Atlantic integration, as well as a detailed account of relations in the region, especially the relations with Bosnia and Herzegovina in the context of the Croatian community, the border dispute with Slovenia, and the normalisation of relations with the Republic of Serbia.

The author of the 10th chapter, “Метаморфозы политической истории Черногории 1997–2019 гг.” [“The Political Metamorphosis of Montenegro in the 1997–2019 Period”], is Yakov Nikolaevich Smirnov from the Institute for Slavic Studies. He provides an account of the political history of Montenegro, from the time when it constituted a part of the Federal Republic of Yugoslavia and the State Union of Serbia and Montenegro, to the country as an independent state. In that period, the author recognises several radical changes that occurred in its internal and external politics, separating them into several periods. Roughly speaking, they can be divided into the period of the existence of Montenegro within the federal state, when there was a turn in Montenegrin foreign policy. With the help of the European Union, this turn led first to the reform of the federation in 2003, and then to its dissolution in 2006. The second period is the period of Montenegro as an independent state. The author analyses the regime of Milo Đukanović, and its internal and foreign political dimensions, assessing that in 20 years Montenegro failed to create a sustainable model for the functioning of the state, which is now characterised by frequent changes to the electoral law, populist statements and moves, and the use of administrative resources in election campaigns to keep Milo Đukanović’s regime in power. On the other hand, he also assesses that widespread corruption, economic problems and high unemployment rate have led to the destabilisation of power structures and the emergence of mass protests.

Chapter 11, “Траектории политического развития Чешской Республики. 1998–2019 гг.” [“Trajectories of the Political Development of the Czech Republic in the 1998–2019 Period”], written by Ela Grigorievna Zadrozhnyuk from the Institute of Slavic Studies, presents the political history of the Czech Republic from the period of overcoming political confrontations and the beginning of the policy of compromise among the political parties, to the 2010s and the formation of the significant political movement, Action of Dissatisfied Citizens, which led to a new political crisis but also to a new compromise between President Miloš Zeman and Prime Minister Andrej Babiš (ANO), who imposed themselves as dominant political figures. In her analysis, the author concludes that the political scene in the Czech Republic resembles a mosaic, and that parliamentary majorities are often

unstable. However, she concludes that such a situation did not threaten the improvement, stabilisation and economic growth of the Czech Republic. She travels through political history by presenting several dominant political figures such as Václav Havel, Václav Klaus, Miloš Zeman and Andrej Babiš, concluding that a new political course, which corresponds to a pragmatic, compromise-consensus model of political life, was created in the Czech Republic when Babiš came to power.

In the 12th chapter “Греция: от двух партийной системы к политическим трансформациям 2010-х гг.” [“Greece: From Two Party System to Political Transformations of 2010s”], Ana Konstantinovna Aleksandrova provides an overview of the Greek political system from 1974 to 2019, dividing it into a two-party period, during which power was shared between the social democratic option PASOK and the right-wing options of the New Democracy, and the period after the 2012 elections, which is when SYRIZA became the second and then the first political option in the country, marking the end of the two-party system. The author believes that the system that caused the economic disaster was created during the first period, which was characterised by uncontrolled spending of state funds for the purpose of buying loyalty of the administration and citizens. The author views the second period through the lens of the economic disaster that befell Greece, and through its relationship with the “troika” - the European Commission, the European Central Bank and the International Monetary Fund. This is the period when political options concerning the requirements of the European Union in terms of austerity and economic reform in Greece were formed, and the author concludes that the success of the elections depends on how well the parties can balance the wishes of the voters and the pressures of “troika”.

The last chapter, entitled “Внешняя политика Турции на Балканах в начале XXI в.” [“Turkey’s Foreign Policy in the Balkans at the Beginning of the 21st Century”], was written by Ilgar Mahalovich Mamedov from the Institute for Slavic Studies. It offers a special perspective of the impact of Turkish foreign policy on the region discussed in the monograph, primarily on the Balkans. The author is of the opinion that Turkey’s political influence in the region is expanding because of the vacuum that was created by the collapse of the Soviet Union, and that Turkey’s mission in the Balkans is to ensure the stability and security of the region and prevent any other country from becoming a regional power. In the author’s opinion, this is necessary because the Balkans are economically, politically, culturally and historically significant for Turkey, that is, they represent Turkey’s link with the rest of Europe. The author places special emphasis on the foreign policy doctrine of Professor Ahmet Davutoğlu, which he views as crucial for Turkey’s relationship with the Balkans. The author also provides an overview of Turkey’s relations with the Balkan states, namely Albania, Turkey, Bulgaria, Bosnia and Herzegovina, Greece, North Macedonia, Serbia and Montenegro.

It is necessary to point out that the collective monograph dedicated to the countries of Central and Southeast Europe represents an effort to provide an overview and analysis of the most important political events and processes that took place in said countries, which open up new opportunities for researching important political processes that took place in the previous 30 years and are characteristic for the entire region, such as the process of building a multi-party system, transition, Euro-Atlantic integration and foreign policy influences on this, viewed from the geopolitical standpoint, highly important region.